

PÁZMÁNY *1635*
— alapítva —

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészeti- és Társadalomtudományi Kar

Doktori és Habilitációs Iroda

1088 Budapest, Mikszáth Kálmán tér 1.

Tel: 1/235-3036

Intézményi azonosító: FI79633

Nyelvtudományi Doktori Iskola

KOMPLEX VIZSGA

Fonológia tételsor

1. Fonetika és fonológia. A fonológia területei: ábrázolások és folyamatok. Jelöltség, implikációs viszonyok. A fonológiai folyamatok típusai (asszimilációs vs. leníciós/fortíciós, allofonikus vs. neutralizációs, kötelező vs. opcionális, szinkrón vs. diakrón, automatikus vs. nyelvtanilag meghatározott, szegmentális vs. szupraszegmentális)
2. Rövid történeti áttekintés. Strukturálista fonológia: eloszlás; fonémák és allofónok; a fonémaazonosítás klasszikus ismérvei. Generatív fonológia: mentalizmus, univerzális grammatika, leképezés; a fonológia helye a grammatika „T-modelljében”
3. SPE-típusú lineáris fonológiai elemzések (korai/klasszikus generatív fonológia): leképezés, szabályok, szabályformátum és szabályrendezés. Szabálysorrendek. Opacitás
4. Szótag, szótagszerkezet, szótagösszetevők, a CV-tengely; extraszillabikusság/extrametrikusság, szótagátfedés; nyílt és zárt, könnyű és nehéz szótag; mora. Fonotaktika, véletlen hiányok a lexikonban. Hangzósság, hangzóssági rend, a hangzóssági sorbarendezés elve
5. Autoszegmentális fonológia: többdimenziós szerkezet, tengelyek. Az időtengely. A társítás elvei. Hasonulás, pótlónyúlás, liaison, hiátustöltés: terjedés, üres kategóriák és lebegő szegmentumok. A kötelező kontúr elve (OCP)
6. Különleges szerkezeti dimenziók a fonológiában: tónusok, kontúrtónusok, tonális jelenségek; hangsúlyjelenségek (metrikus fonológia; metrikus fa és metrikus rács); templatikus nyelvek, egyéb templatikus jelenségek, prozodikus morfológia
7. A beszédhangok belső szerkezetének modellezése: érvek a szubszegmentális komponensek mellett; természetes osztályok. Megkülönböztető és redundáns jegyek, alulszabottság, redundanciaszabályok. A megkülönböztető jegyek felosztása (főosztály-jegyek, képzési hely, képzésmód, forrás-jegyek)
8. A melodikus szerkezet generatív elméletekben: a korai generatív (lineáris) modell (kétértékű jegyek, jegymátrix), az autoszegmentális modell (jegygeometria), egyértékű

jegyek (részecskék, elemek; Elemelmélet: egyszerű és összetett fonológiai kifejezések, kompozíció és dekompozíció, a leníció modellezése)

9. A fonológia interakciója a morfológiával és a szintaxissal: lexikális fonológia (lexikális és posztlexikális szabályok, ciklikus szabályalkalmazás, levezetett környezeti szabályok) és prozodikus fonológia (prozodikus hierarchia, fonológiai tartományok)
10. A grammatika modelljei fonológiai elméletekben: elvek és paraméterek (pl. kormányzásfonológia) *versus* korlátok rangsorolása (optimalitáselmélet). Az OT mechanizmusa (GEN, EVAL, táblák, jelöltségi és hűségkorlátok, faktoriális tipológia)

Ajánlott szakirodalom

- Durand, J. – Siptár P. (1997) Bevezetés a fonológiába. Budapest: Osiris.
- Ewen, C. – H. van der Hulst (2001) The phonological structure of words. An introduction. Cambridge: CUP.
- Gussenhoven, C. – H. Jacobs (2011) Understanding phonology. 3. kiadás. Abingdon UK: Routledge.
- Kenstowicz, M. (1994) Phonology in generative grammar. Oxford: Blackwell.
- Nespor, M. – I. Vogel (1986) Prosodic phonology. Dordrecht: Foris.
- Odden, D. (2005) Introducing phonology. Cambridge: CUP.
- Siptár P. (szerk.) (2001) Szabálytalan fonológia. Budapest: Osiris.
- Siptár P. (2015) Kis magyar fonológia. Válogatott karcolatok. Veszprém: Pannon Egyetemi Kiadó. <http://mek.oszk.hu/13800/13882/>
- Siptár P. – Szentgyörgyi Sz. (2013) Optimális esszék a magyar fonológiáról. Veszprém: Pannon Egyetemi Kiadó. <http://mek.oszk.hu/11500/11547/>
- Szigetvári P. (1996) Kormányzás a fonológiában. Általános Nyelvészeti Tanulmányok 19: 165-213. <http://seas3.elte.hu/szigetva/papers/gp.pdf>